

SOMOGYI ÁRON

A Ming-kori fegyverhasználat és fegyvertartás szabályozása a *Da Ming lü*-ben rögzített törvények alapján

A Ming-dinasztia (1368–1644) uralmának időszakában Kínában a fegyveres összecsapások aranykora volt. A majdnem háromszáz éven át uralkodó dinasztia szinte folyamatosan változatos külső ellenségekkel állt hadban, miközben országa belső békéjét rendszeresen felkelések, klánháborúk, haramiák zavarták meg. Az erőszak állandó részét képezte a korabeli hétköznapoknak, és ebből következően a népesség számottevő része járatos volt valamilyen szinten a fegyverek használatában. A korszakra a hagyomány a harcművészetek aranykoraként tekint.¹ Felmerül a kérdés, hogy a fenti társadalmi körülmények között az állam és a jogrend hogyan viszonyult a fegyverek és a fegyveres erőszak jelenlétéhez a mindennapokban. Tiltották-e a törvények a fegyverek birtoklását a civilek számára? Súlyosabban szankcionálták-e a felfegyverkezve elkövetett erőszakos bűncselekményeket, ezzel próbálva gátat szabni az erőszak terjedésének?

Közismert tény, hogy a régi kínai államok gondosan kidolgozott, magas szintű jogrendszerrel rendelkeztek, és ez alól a Ming-dinasztiáé sem volt kivétel. Az 1397-ben összeállított, majd a XVI. századig több revízió is átesett törvénykönyv,² a *Da Ming lü* 大明律 [A Ming-dinasztia törvénykönyve] rendelkezései a birodalom mindennapjainak minden főbb területére kiterjedtek, a bűnök és a büntetések rendszerétől a hivatali eljárásrendek és az államapparátus felépítésének szabályozásáig. A törvénygyűjtemény büntetőjogi fejezetei részletesen tárgyalják a testi sértéssel és gyilkossággal kapcsolatos bűncselekményeket és büntetéseket, a birodalom hadszervezetével kapcsolatos passzusok pedig rögzítik a legálisan tartható és a civilek számára tiltott fegyverek körét, valamint a katonák fegyverzettel kapcsolatos kötelességeit.

A régi kínai harcművészeti kultúra széles körű megismerése, más történelmi vagy kortárs harcművészeti kultúrákhoz hasonlóan, multidiszciplináris megközelítést igényel.³ Habár a kihalt vagy az évszázadok során gyökeresen

¹ Lorge 2012: 159.

² Langlois 1993.

³ Bowman 2015.

átalakult harcművészeti hagyományok teljes körű megismerhetősége vitatott,⁴ a Ming-kori harcművészeti kultúra társadalmi környezetét bemutató kutatásokból⁵ képet alkothatunk arról a miliőről, amelyben a Ming harcművészeti hagyományok kialakultak és fejlődtek. A korszakban a fegyverek tipológiája is nagy változatosságot mutatott,⁶ és ezek között számos olyan harci eszközt találunk, amelyek tulajdonságaik alapján nem a hadsereg eszköztárát gazdagították. Ebből és a korabeli harcművészeti témájú irodalomból arra következtethetünk, hogy a fegyverek viselése és használata, a fegyveres erőszak a hétköznapiak szerves részét képezte.⁷ A *Da Ming lü* fegyverekkel kapcsolatos törvénycikelyeinek elemzésével ezért képet alkothatunk arról, hogyan viszonyult a korabeli államhatalom és társadalom a fegyverekhez, a fegyveres erőszakhoz, és ezáltal közelebb kerülhetünk a Ming-kori harcművészeti kultúra megismeréséhez. Jelen tanulmány az alábbiakban bemutatja a Ming-dinasztia törvénykönyvének fegyverekkel kapcsolatos törvénycikelyeit, és értelmezi azok jelentőségét a korabeli társadalom fegyverekhez való viszonyulásának a szempontjából.

A Ming-kori jog forrásai

A *Da Ming lü*-t a dinasztiaalapító uralkodó, Zhu Yuanzhang 朱元璋 (uralk. 1368–1398) parancsára állították össze udvari hivatalnokai Liu Weiqian 劉惟謙 vezetésével 1373-ban. Az uralkodási érája után Hongwu-nak 洪武 is nevezett császár felkelő vezérből küzdötte fel magát a trónig, és a mongol uralom széthullása után markáns elképzelések szerint állt neki a kínai társadalom újjászervezésének. Zhu elképzelése szerint az ideális, jól működő társadalomban mindenkinek megvan a maga helye és szerepe,⁸ a parancsára alkotott jogrend pedig ezt a rendet hivatott meghatározni és a rendbontókkal szembeni szankciókkal fenntartani.⁹

Nem a *Da Ming lü* volt a Ming-kori jog egyetlen forrása. A Hongwu császár még a dinasztialapítás évében közzétette a birodalom rendjét előíró rendletgyűjteményét, a *Da Ming linget* 大明令 [A Ming-dinasztia parancsolatai], amely

⁴ Burkart 2006.

⁵ Li 2018.

⁶ Zhou 2015.

⁷ Lorge 2012: 159.

⁸ Az örökletes katonai kasztokra épülő *weisuo* 衛所 rendszer ennek az elképzelésnek az egyik megnyilvánulása volt. A *weisuo*, mint a Ming-hadszervezet későbbi leromlásának egyik fő oka, kiválóan példázza, hogy a dinasztialapító által elképzelt rend mennyire rugalmatlan volt a szerves társadalmi és történelmi változásokkal szemben. Ugyanez a rugalmatlanság köszönt vissza a Ming-jogrend későbbi problémáiban is.

⁹ Fairbank–Goldman 2006: 129.

a teljes értékű törvénykönyv 1373-as elkészültét követően is érvényben maradt. A *Da Ming ling* leginkább a későbbi törvénykönyv átmeneti, vázlatos elődjének tekinthető,¹⁰ ugyanakkor, ahogy Farmer fogalmaz, a császár szemében „a parancsolat előbb meghatározta, hogy a nép számára mi engedélyezett és mi tilos, a törvénykönyv pedig részletes keretet adott az alattvalók helyes viselkedésének”.¹¹ A Ming-kori jognak két további forrása volt: a *Huang-Ming zuxun* 皇明祖訓 [A dicsőséges Ming-ház őseinek intelmei] a dinasztiaalapító elképzelései szerint írta elő a császári klán tagjainak helyes viselkedését, a *Jiaomin bangwen* 教民榜文 [Kiplakátolt intelmek a néphez] pedig a császár által kibocsátott *ad hoc* rendeletek összessége volt, amelyek többnyire a korábbinál szigorúbb büntetéseket hirdettek ki bizonyos vétségekre.¹²

A Ming-kori jogforrások utolsó fontos kategóriáját a precedensek, azaz *shili*-k 事例 képezik. A *Da Ming lü* utolsó revíziója még a dinasztialapító életében, 1397-ben fejeződött be, aki ezt követően meghagyta, hogy a törvénykönyvet többé senki se módosítsa. Az utódok ehhez tartották magukat, ugyanakkor a következő két évszázad gyorsuló társadalmi és gazdasági változásaival a statikus társadalmi kereteket lefektető törvénykönyv nem tudott lépést tartani.¹³ A Hongwu császár utódai ezért időről időre precedensekkel egészítették ki a változatlanul hagyott törvénycikkelyeket, amelyek iránymutatást adtak a törvények aktuális alkalmazására, valamint aktualizálták a magas infláció miatt idejétmúlt pénzbüntetési tételeket.¹⁴ A precedenseket 1500-ban összegyűjtötték és kiadták *Wenxing tiaoli* 問刑條例 címen, majd később kétszer is frissítették a gyűjteményt, 1550-ben és 1585-ben.¹⁵

Összességében azonban a *Da Ming lü* tekinthető a Ming-kori jog legfontosabb forrásának, és még ha önmagában nem is képviseli a korabeli jogrendszer egészét, de teljes képet ad arról, ahogy a Ming-korban gondolkodtak egy jól működő és rendezett társadalomról.¹⁶ Ezért jelen tanulmányban csak a *Da Ming lü* fegyverhasználattal kapcsolatos törvénycikkelyeit elemzem, figyelembe véve azt a tényt is, hogy a törvénykönyv megjelenése után íródott precedensek nem adnak hozzá érdemi új információt ehhez a témához.

¹⁰ Farmer 1993: 185.

¹¹ Farmer 1993: 186.

¹² Farmer 1995: 64.

¹³ Langlois 1993: 111.

¹⁴ Langlois 1993:104.

¹⁵ Langlois 1993: 100.

¹⁶ Waltner 1996.

A *Da Ming lü*

A Hongwu császár a *Da Ming lü*-t azzal a céllal és olyan szellemiségben állította össze, hogy az egy meglehetősen merev, zárt szerkezetű társadalom működésének kereteit határozza meg. Ez és a törvénykönyv megváltoztatásának az utódok által tiszteletben tartott tilalma, a társadalom fejlődésével és változásával számos jogi krízist okozott.¹⁷ Ugyanakkor fontos tudatosítani, hogy a Ming-törvénykönyv a maga korában egy kifejezetten fejlett, átgondolt és számos eszmét egyesítő jogrendszert tartalmazott, habár a jogbiztonságot gyengítették¹⁸ a törvényeket gyakran semmibe vevő vagy felülíró császári rendeletek.¹⁹

A *Da Ming lü*-t császári utasításra a *Tang lü* 唐律 [A Tang-dinasztia törvénykönyve] mintájára állították össze, így a Ming-törvénygyűjtemény megörökölte elődje legista hagyományait a szigorú, de következetes szankcionálás és a tömör, könnyen érthető, precíz nyelvezet formájában.²⁰ A törvénykönyvben rögzített állami apparátus felépítése és a hivatalnokvizsgák rendszere egyértelmű konfuciánus és neokonfuciánus hatásokat mutat.²¹ A *Da Ming lü* eredeti felépítése teljes egészében a Tang-kori mintát követte, a törvénykönyv 606 törvénycikkelyét (*tiao* 條) 30 tematikus fejezetbe rendezték. Ezt a felépítést később az 1389-es revízió során módosították, és a csökkentett számú, 260 cikkelyt az egyes jogszabályokban illetékes minisztériumok fennhatósága szerint rendezték 30 fejezetbe. A törvények megszegéséért járó büntetések a testi fenyítéstől (pálcázás, botozás) a száműzetésen és katonai kényszerszolgálaton át a halálbüntetés különböző formáig terjedtek, és viszonylag nagy változatosságot mutattak.²² A kisebb bűncselekmények pénzbeli megváltását lehetővé tették a törvények, ezek árfolyamát azonban a változó gazdasági környezet miatt rendszeresen aktualizálni kellett.

A törvénykönyvben foglalt ítélkezési elvek kifinomultságát mutatja, hogy a törvény szövege a büntetés típusának és mértékének súlyozását az elkövetés körülményei és az okozott kár alapján írja elő. Eszerint komolyabb büntetésre számíthatott az, aki fegyverrel sebzett meg valakit, vagy maradandó fogyatékosságot okozott a tetteivel.²³ A törvények és a bűncselekmények kvalitatív mér-

¹⁷ Jiang 2010: 467.

¹⁸ Chan 2009: 37.

¹⁹ A Ming-kori jog kínai nyelvű szakirodalma (Liu 2005; Wang 2010) is számos értékes észrevételt tartalmaz az átfogó, precíz jogrendszer és az *ad hoc* császári rendeletek között feszülő ellentétéről, ezen munkák túlnyomó többségét azonban sajnos áthatja a feudalizmusellenes marxista propaganda, megnehezítve a tényszerű adatok értelmezését.

²⁰ MacCormack 2006: 76.

²¹ Head et al. 2005: 191.

²² Han 2019.

²³ Alabaster 1899.

legelésének lehetősége komoly jogi fejlesztés volt a mintának tekintett Tang-kori jogrendszerhez képest, amely csak a bűncselekmények analógia szerinti meghatározását tette lehetővé a törvénycikkelyek alapján.²⁴

Összességében elmondható, hogy a *Da Ming lü*-ben leírt jogrendszer alkalmas volt arra, hogy biztosítsa a Ming-birodalom működésének a keretrendszerét. A dinasztiaalapító halálát követően, a jogbiztonságot aláásó *ad hoc* császári rendeletek visszaszorulásával párhuzamosan a birodalmi adminisztráció aktív befolyása alá tartozó területeken egyre nőtt a peres ügyek száma.²⁵ Ebből arra következtethetünk, hogy az emberek egyre inkább rábízták magukat a jogrendszerre és az igazságszolgáltatásra. A Ming-törvénykönyv a Tokugawák által vezetett Japán jogrendszerére is komoly hatással volt. A sógunátus első törvénykönyve szinte a *Da Ming lü* pontos másolata volt, de a későbbi Tokugawa-törvénykönyvekben is visszaköszönt a szellemisége.²⁶

A *Da Ming lü* fegyverhasználatról és fegyvertartásról szóló cikkei

A *Da Ming lü* törvénycikkelyeinek forrásaként a Wallace Johnson által 2002-ben készített transzkripciót²⁷ használtam, amely szabadon hozzáférhető a University of Kansas honlapján.²⁸ Ez a verzió tartalmazza az egyes törvényekhez később csatolt precedenseket és magyarázatokat is, amelyek az eredeti 1397-es szövegnek nem képezték a részét, a törvénycikkelyek azonban az eredeti változatokban olvashatók. Az egyes idézett törvénysszövegekre az egyszerűség és a könnyebb azonosíthatóság érdekében az alábbiakban nem a transzkripció oldal-száma szerint hivatkozom, hanem az idézett szöveg után zárójelben szereplő fejezetszámmal és fejezeten belüli sorszámával.

A törvénykönyv harminc fejezete közül a 13. „A császári palota védelme” (*Gongwei* 宮衛), 14. „Hadszervezet” (*Junzheng* 軍政), 19. „Emberélet” (*Renming* 人命) és 20. „Testi sértés” (*Dou’ou* 鬪毆) című fejezetekben található a fegyverhasználatról és a fegyvertartásról szóló törvényi rendelkezések. A 13. és a 14. fejezet törvényei a hadügyminisztérium fennhatósága alá tartoztak. Ezek között találjuk a legálisan birtokolható fegyverek körét meghatározó, valamint a fegyverviselést korlátozó rendelkezéseket. Ezek a fejezetek tárgyalják továbbá a hadsereg tagjainak fegyverekhez kapcsolódó kötelességeit és lehetséges mulasz-

²⁴ Han 2019.

²⁵ Li 2000.

²⁶ Henderson 1980.

²⁷ Liu 2002.

²⁸ <https://kuscholarworks.ku.edu/handle/1808/3634> (Utolsó hozzáférés dátuma: 2020. 08. 26.) Ugyanez a verzió megtalálható a zh.wikisource.org című oldalon is, fejezetekre bontott formában.

tásait. A 19. és a 20. fejezetben található törvénycikkelyek a büntetőjogi kategóriába esnek, és az igazságügyi minisztérium fennhatósága alá tartoztak. Ezek között találjuk a fegyveres erőszak szankcionálásával kapcsolatos törvényeket.

A törvénykönyv hadszervezettel foglalkozó 14. fejezetének 15. törvénycikkelye meghatározza a civilek által szabadon birtokolható és tiltott fegyverek körét:

A nép bármely tagja, aki magántulajdonában lópáncélt, pajzsot, tűzfegyvert, hadijelvényt, vagy más tiltott katonai felszerelést birtokol, minden egyes [tiltott tárgy] után kapjon nyolcvan botütést. [...] Az íj és a nyíl, a lándzsa, a *dao*,²⁹ a nyílpuska, a szigony és a vasvilla nem tartozik a tiltás hatálya alá.

凡民間私人馬甲傍牌火筒火炮旗纛號帶之類應禁軍器者一件杖八十 [...] 弓箭鎗刀弩及魚叉禾叉不在禁限。(14.15)

A legálisan tartható fegyverek köre láthatóan rendkívül széles volt. A tiltás alá csak a hadititoknak minősülő tűzfegyverek estek, amelyek gyártása állami monopólium volt,³⁰ valamint az olyan nagy értékű vagy a fegyveres felkelést nagyban megkönnyítő eszközök, mint a lópáncél vagy a pajzs.³¹ A Ming-kori fegyvertartást szabályozó törvények a nagy elődnek tekintett Tang-dinasztia törvényeivel összehasonlítva is kifejezetten megengedőek voltak. A *Tang lü* csak az íjak, *dao*-k 刀,³² pajzsok és rövid lándzsák birtoklását engedélyezte a civil

²⁹ A forrásban szereplő *dao* 刀 szó egyaránt jelenthet egyélű kardot, kést vagy egyéb egyélű pengével rendelkező eszközt is. Véleményem szerint a forrás jelen kontextusban a *dao*-t 'kard' értelemben használja. Ezt a feltételezést arra alapozom, hogy a kések és más egy éllel rendelkező munkaeszközök birtoklásának tiltására korábbi kínai törvénygyűjteményekben sem volt példa, ezért nem látom valószínűnek, hogy a Ming-kori jogalkotók külön törvényben hangsúlyozták volna a szerszámok legális birtoklásának a lehetőségét. Az egyélű kardok szabad birtoklását rögzítő passzus azonban a *Da Ming lü* mintájául szolgáló Tang-kori törvénykönyvben is szerepel (lásd 32. lábjegyzet).

³⁰ Peers 1997.

³¹ A törvénycikkely nem általánosságban beszél a pajzsokról, hanem egy speciális pajzsfajtát, a *bangpai*-t 傍牌 nevezi meg. Ez az embermagas, nagyjából négyszögletes pajzstípus zárt alakzatú, valamint városi hadviselésben felbecsülhetetlenül nagy előnyt jelentett a kor hadviselésének a színvonalán, főleg egy pajzsokkal nem rendelkező ellenféllel szemben. Alkalmas volt sortűzek és lovasrohamok megállítására, barikádok emelésére is. A pajzs birtoklásának tiltása valószínűleg az esetleges felkelések hatékonyságát és harci ütőképességét kívánta csökkenteni.

³² A törvényszöveg szóhasználatából önmagában nem derül ki egyértelműen, hogy a szabályozás az egyaránt *dao*-nak nevezett kések vagy egy élre fent kardok birtoklását engedélyezte. Johnson a *dao*-t *knife*-nak, azaz késnek fordította, az engedélyezett eszközök között szereplő pajzs ugyanakkor erősen arra enged következtetni, hogy a törvénycikkely az egyélű kardokat sorolja a szabadon tartható fegyverek közé. Az egyélű kard és a pajzs kombinációja a Tang-korban népszerű fegyvernemnek számított, ezzel szemben késeket és munkaeszközöket alapvetően nem volt szokás pajzsral együtt használni.

lakosság számára, minden más fegyver és hadi eszköz birtoklása tiltott volt.³³ A fegyvertartás megengedő szabályozása valószínűleg annak köszönhető, hogy a mongol uralom összeomlását követő polgárháborúkban erősen militarizálódott társadalom esetében a fegyverek jelenléte olyan szinten mindennapos volt, hogy fel sem merült a tiltásuk lehetősége. A főleg vidéken rossz közbiztonsággal rendelkező birodalomban valószínűleg elképzelhetetlen volt, hogy a törvények megvonják a néptől a fegyveres önvédelem lehetőségét. Az egyes fegyvernemek birtoklásának tiltása ezért csak azt a célt szolgálta, hogy megőrizze a birodalmi hadsereg erő- és technikai fölényét a lakossággal szemben.

A fenti törvényszöveg olyan eszközöket is felsorol a szabadon birtokolhatók között, amelyek eredeti rendeltetésük szerint bizonyos szakmák munkaeszközei, szerszámai voltak. Ilyen az íj 弓 (*gong*) és a nyílpuska 弩 (*nu*), amelyek a vadászat eszközei, és a szigony 魚叉 (*yucha*), valamint a vasvilla 禾叉 (*hecha*), a halászat és a mezőgazdasági munka kellékei. Nem zárható ki teljesen, hogy a törvény ezeknek munkaeszközként való birtoklását engedélyezi, véleményem szerint azonban ez kevésbé valószínű. Az íj és a nyílpuska fegyverként való alkalmazhatósága egyértelmű tény, a számszerű a kínai történelem során kifejezetten a tömeghadseregek eszköze volt. A szigony és a vasvilla harci használata is jelentős múltra tekintett vissza a Ming-korban: már a Song-kori (960–1127) hadászati enciklopédia, a *Wujing Zongyao* 武經總要 („A hadászati klasszikusok összegzése”) is dokumentálta őket a hadviselés eszközeiként. Ezenkívül több Ming-kori katonai kézikönyv dokumentálja a háromágú szigonnyal való harc módját, népi vívórendszerekre hivatkozva forrásként. A fenti eszközök tehát a Ming-korban már egyértelműen a katonai és a civil harcművészeti fegyvertár részét képezték. A felsorolt eszközök fegyverként való értelmezése mellett szól az a tény is, hogy a vonatkozó törvénycikkely a *Da Ming lü* a hadsereg szervezet működésének jogi keretét leíró fejezetében található. A felsoroltakból következően a törvény valószínűleg a katonai eszköztár egyes elemeinek civil tulajdonlását szabályozza, nem pedig a civil munkavégzés eszközeinek – a meglehetősen evidens – szabad birtoklását.

A törvények szigorúan védték a hadsereg felszerelését. Külön törvény, a 14. fejezet 13. cikkelye rendelkezik a hadi felszerelés áruba bocsátásának és a katonai felszerelés megvásárlásának a tilalmáról:

Bármely, a hadsereg kötelékébe tartozó személy, aki a rendelkezésére bocsátott ruházatot, páncélt, szálfegyvert, *dao*-t,³⁴ hadijelvényt vagy bármely más katonai

³³ Johnson 1997: 235.

³⁴ A *dao* szót a következő okokból nem fordítottam le: 1. A *dao* a kínai nyelvben ernyőfogalom az egyélű pengével rendelkező eszközökre. Jelen kontextusban egyértelmű, hogy a forrás egyélű katonai fegyverekre utal, a *dao* azonban így is a törtől a kardokon át a nagyobb vágóéllal

felszerelést illegálisan áruba bocsát, arra üssenek bottal százat, és számúzzék a határvidékre büntetőszolgálatra. Ha tiszt követi el az illegális árusítás bűnt, távolítsák el hivatalából, és számúzzék büntetőszolgálatra. A vevőre mérjenek negyven ütést pálcával.

凡軍人關給衣甲鎗刀旗幟一應軍器私下貨賣者杖一百發邊遠充軍軍官賣者罪同罷職充軍買者笞四十。(14.13)

A törvények a fegyverek szabad viselését sem szabályozták általánosságban, kivéve olyan különleges jelentőségű helyszíneken, mint a császári palota. A 13. fejezet 9. cikkelye alapján külön engedély hiányában tilos volt a fegyverviselés a császári palota³⁵ területén minden alattvalónak:

Ha illetéktelen személy³⁶ fegyverrel lép be a Tiltott Város kapuján, mérjenek rá száz botütést, és számúzzék a határvidékre büntetőszolgálatra. [Aki fegyverrel illetéktelenül lép be] a palota kapuján, azt akasszák fel. A fegyvert figyelmen kívül hagyó, annak létét ellenőrizni elmulasztó kapuőrök és őrcsök a bűnt elkövetővel azonos mértékben minősülnek bűnösnek.

若非奉旨私將兵器進入皇城門內者杖一百發邊遠充軍入宮殿門內者絞門官及守衛官失於搽檢者與犯人同罪。(13.9.)

Testi sértés esetén a Ming-dinasztia törvényei mind besorolásukban, mind a büntetési tételek súlyosságában különbséget tettek a fegyvertelenül és felfegyverkezve elkövetett bűncselekmények között. A *Da Ming lü* testi sértéssel foglalkozó 20. fejezete a következőket írja a puszta kézzel és a fegyverrel elkövetett bűncselekményekről:

rendelkező rövid szálfegyverekig számos fegyvertípust jelölhet. A terminológiai precizitás érdekében, hasonló jelentésű magyar szó híján, szakirodalmi környezetben célszerűnek tartom az eredeti kínai szó használatát. 2. Széles körben elterjedt szokás, hogy a *dao*-t magyarra „szablyának” fordítják. Ezt a gyakorlatot hibásnak tartom, mert az eurázsiai nomád népek és a XVIII–XIX. századi európai hadseregek szablyája is a *dao*-któl jelentősen eltérő, specializált kardtípus. A nomád szablyákat elsősorban lovas harcmódorra optimalizálták, a modern európai gyalogsági szablyák pedig a Ming-kori kardoknál jóval könnyebb és fürgébb fegyverek voltak. A szablya tehát speciális kardtípusok koronként és helyenként enyhén eltérő jelentésű elnevezése, míg a *dao* ernyőfogalom a kínai egyélű, pengével rendelkező fegyverekre. A szablya elnevezés használatának hagyománya feltehetően a XIX. századi nyugati fegyvergyűjtőktől ered, akik a saját kultúrkörük és koruk legelterjedtebb egyélű kardokra használt szavát adoptálták a *dao*-kra.

³⁵ A császári palota a teljes palotakomplexumot jelöli, a hivatalokkal együtt, amelyre hagyományosan a „Tiltott Városként” szokás hivatkozni.

³⁶ Szó szerint: „Aki nem rendelkezik paranccsal arra, hogy”.

Aki pusztá kézzel³⁷ összever egy személyt, de nem okoz sérülést, arra üssenek húszat pálcával. Aki sérülést okoz, vagy egyéb eszközzel ver össze egy személyt, de sérülést nem okoz, arra üssenek harmincat pálcával, ha sérülést okoz, üssenek negyvenet. Aki kékre, vörösre, duzzadtra ver egy személyt, bármilyen eszközzel vagy fegyverrel, de annak nem az élet használva, valamint aki kitépi egy személy haját több mint egy hüvelykszer egy hüvelyknyi területen, arra üssenek ötvenet pálcával.

以手足毆人不成傷者答二十。成傷及以他物毆人不成傷者答三十成傷者答四十青赤腫為傷非手足者其餘皆為他物即兵不用刃亦是拔髮方寸以上答五十。(20.1)

Látható, hogy a fegyveres elkövetés súlyosbító körülménynek számított testi sértés esetén. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy amennyiben az nem okozott maradandó fogyatékoságot, és nem állt fenn gyilkos szándék – valószínűleg erre utal a „nem az élet használva” kitétel –, úgy a fegyveres testi sértés egy komolyabb mennyiségű haj kitépésével esik azonos súlyosságú kategóriába.³⁸ A komolyabb, éles fegyver élével elkövetett bűncselekmények azonban már súlyosabb, a tartós sérülést vagy fogyatékoságot okozó cselekedetekkel azonos kategóriába estek:

Aki eltöri egy személy bordáját, megvakít egy személyt, károsítja magzatát, vagy éles eszközzel megsebesíti, arra üssenek nyolcvan pálcával, és börtönözzék be két évre.

折人肋眇人兩目墮人胎及刃傷人者杖八十徒二年。(20.1)

Összességében kijelenthetjük, hogy a testi sértést okozó fegyveres erőszakkal szemben a törvények szigorúan léptek fel. A fegyver használata minden esetben súlyosbító körülménynek számított, a jogrendszer tehát tudomásul vette és figyelembe vette a fegyverek elterjedtségét a társadalomban. Ez utóbbi olyannyira igaz, hogy külön törvény tiltotta az íjak, számszeríjak használatát a városokon belül:

³⁷ Szó szerint: „kézzel-lábbal”, azaz ütve vagy rúgva.

³⁸ Ez feltételezhetően a kínaiak azon konfuciánus eredetű hiedelmével magyarázható, amely szerint a testüket „úgy adják vissza halálukkor, ahogy azt születésükkor kapták”. Eszerint a hajvágás a természet törvényei és az ősök ellen való cselekedet volt. A haj kitépése ugyanezt az elvet sértette a mongol uralmat követően a hagyományosnak vélt kínai életmódhoz való szigorú visszatérést pártoló Ming-korban (Godley 1994: 55).

Mindenki, aki városban, házban él, és nyílvezzőket lő ki, vagy téglákat, köveket dobál, kapjon negyven ütést pálcával. [...] Ha [tevékenységével] halálos sebet okoz, kapjon száz botütést, és száműzzék háromezer mérföldnyire.

凡故城市有人居止宅舍放射箭投擲磚石者笞四十 [...] 因而致死者杖一百流三千里 (19.14)

A fentiek fényében elsőre meglepőnek tűnhet, hogy gyilkosság esetén a törvények nem vették figyelembe a fegyverek használatát. A törvénykönyv gyilkossággal és emberélet elleni bűncselekményekkel foglalkozó 19. fejezete egyértelműen kimondja, hogy a fegyverrel vagy a nélkül elkövetett halált okozó erőszak egyformán súlyos bűncselekménynek minősül:

Aki megtámad és meggyilkol egy másik személyt, függetlenül, hogy azt pusztá kézzel, egyéb eszközzel vagy éles fémfegyverrel követte el, akasszák fel. Ha a gyilkosság szándékos volt, fejezzék le.

凡鬪毆殺人者不問手足他物金刃並絞。故殺者斬。(19.9)

A törvény szerint tehát a halált okozó testi sértés minden esetben kivégzéssel büntetendő, egyedül az előre megfontolt szándék jelentett súlyosbító körülményt a nagyobb megszégyenüléssel járó lefejezés formájában.³⁹ A fegyverek használatának figyelmen kívül hagyása feltehetően annak tudható be, hogy egy felfegyverzett társadalomban a fegyver használata nem árul el többletinformációt a gyilkosság körülményeiről. Ha a lakosság jelentős része fegyvert visel, úgy a fegyver használata önmagában nem mutatja a szándékosságot, hiszen a fegyver egy felindultságból elkövetett utcai gyilkosság esetén is kéznél van, és rendelkezésre áll. A törvény szellemisége szerint a legfontosabb az emberi élet védelme volt, és az élet erőszakos kioltásának a szankcionálása. A gyilkosság eszköze e szerint a szemléletmód szerint mellékes és közömbös.

Összegzés és következtetések

A *Da Ming* lü törvénycikkelyeiből kiderül, hogy a Ming-dinasztia törvényei meglehetősen megengedők voltak a civil lakosság fegyvertartásával és viselésével szemben. Ez valószínűleg egyrészt annak tudható be, hogy a Ming-dinasztia létrejötte előtt, a mongol uralom széthullását követő káoszban a társadalom erő-

³⁹ Lásd a 34. lábjegyzetet a test egységének és épségének megtartásáról.

sen militarizálódott. Másrészt a felkelő vezérből lett dinasztiaalapító Hongwu császár maga is egy harcias katonai kaszt létrehozására tett kísérletet a *weisuo* rendszer bevezetésével, törvényeivel fenn akarta tartani a harciasság hagyományát a társadalomban. A dinasztia uralmának későbbi időszakában a fokozatosan romló közbiztonság továbbra sem indokolta a fegyvertartás szabályainak a szigorítását, figyelembe véve, hogy a hatalom nem volt képes szavatolni alttvalói biztonságát. Mindez egyrészt lehetővé tette a fegyveres önvédelmet a nép számára, másrészt azonban hozzájárult az erőszak további terjedéséhez.

A fegyverek közül egyedül a tűzfegyvereket tartották fenn kizárólagosan a hadsereg számára, a hadi eszközök közül pedig a nagyobb pajzsok, lópáncélok és katonai hadijelvények civil birtoklását tiltották a jogszabályok. Külön törvény tiltotta a katonáknak a hadi felszerelés és a fegyverek eladását. A törvények szigorúan igyekeztek garantálni a hadsereg erőfölényének fenntartását a civil lakossággal szemben, ezzel elejét véve egy komolyabb felkelésnek.

A fegyverek jelenlétét a társadalomban a büntetőjog figyelembe vette, az erőszakos fegyveres bűncselekményeket pedig megnövelt szigorral szankcionálta. Ugyanakkor ez a szigor nem volt kiemelkedő, testi sértés esetén a fegyver használata általában egy fokozattal jelentett súlyosabb büntetést. Gyilkosság esetén a törvények nem tettek különbséget a fegyveres vagy fegyvertelen elkövetés között, a szándék és az erőszakosság jelentett csupán súlyosbító körülményt.⁴⁰ A gondatlan gyilkosság elkövetője még akkor is enyhébb büntetésre számíthatott, ha a halált ijjal a város területén lövöldözve, tehát fegyverrel okozta. A törvények fegyveres erőszakhoz való ambivalens viszonyulását mutatja az is, hogy a *Da Ming lü* a gyilkosság felelősségének megállapításában időkorlátot vezetett be.⁴¹ Ha tehát egy testi sértés áldozata egy bizonyos időhatáron túl veszítette életét, úgy az elkövető gyilkosságért nem, csupán testi sértésért volt felelőségre vonható, még fegyveres támadás esetén is. Összességében elmondható, hogy a törvények a fegyverek mindennapos jelenléte ellenére (vagy éppen abból fakadóan) nem célozták kiemelten a fegyveres erőszak visszaszorítását. Ez és a megengedő fegyvertartási szabályozás ideális környezetet teremtett a harcművészeti kultúra virágzásához és fejlődéséhez civil környezetben is. A hadsereg tagjai által elkövetett fegyveres bűncselekményekről a törvénykönyv külön nem rendelkezik, leszámítva a kötelelességmulasztással kapcsolatos eseteket. Ebből arra következtethetünk, hogy a katonák által elkövetett testi sértések és gyilkosságok – amennyiben természetesen azok nem parancsra történtek – a civilekkel azonos szabályozás alá eshettek.

⁴⁰ MacCormack 1996: 141.

⁴¹ Han–Jo 2015.

A kutatás az Információs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kód-számú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Elsődleges forrás

Liu, Weiqian 劉惟謙 (ed.) 2002. „Da Ming lü 大明律 [A Ming-dinasztia törvénykönyve].” In: Johnson, Wallace (ed.): *Ming Code*. Journal of Asian Legal History.

Felhasznált másodlagos szakirodalom

- Alabaster, Ernest 1899. *Notes And Commentaries On Chinese Criminal Law*. London: Luzac & Company.
- Bian, Li 卞利 2000. „Mingdai Huizhou de minshi jiu fen yu minshi susong 明代徽州的民事纠纷与民事诉讼.” *Lishi Yanjiu* 历史研究 2001/1: 94–105.
- Bowman, Paul 2015. *Martial Arts Studies; Disrupting Disciplinary Boundaries (Disruptions)*. London–New York: Rowman & Littlefield International.
- Burkart, Eric 2016. „Limits of Understanding in the Study of Lost Martial Arts.” *Acta Periodica Duellatorum* 4/2: 5–30. <https://doi.org/10.1515/apd-2016-0008>
- Chan, Hok-Lam 2009. „Ming Taizu’s ‘Placards’ on Harsh Regulations and Punishments Revealed in Gu Qiyuan’s ‘Kezuo zhuiyu’.” *Asia Major* 22/1: 13–39.
- Fairbank, John King – Goldman, Merle 2006. *China, a new history*. Cambridge, Massachusetts–London, England: Harvard University Press.
- Farmer, Edward L. 1993. „The Great Ming Commandment (Ta Ming Ling): An Inquiry into Early-Ming Social Legislation” *Asia Major* 6/2: 181–199.
- Farmer, Edward L. 1995. *Zhu Yuanzhang and Early Ming Legislation: The Reordering of Chinese Society Following the Era of Mongol Rule*. Leiden: Brill.
- Godley, Michael R. 1994. „The end of the queue: hair as symbol in chinese history.” *East Asian History* 8: 53–72.
- Han, Sangdon 한상돈; Jo Jiman 조지만 2015. „The Study on the Period of Responsibility for Crimes in the Great Ming Code.” *Korean Journal of Legal History* 51: 69–98. <https://doi.org/10.31778/lawhis..51.201504.69>
- Han, Sangkwon 한상권 2019. „Penal System and Theory of Punishment of the Dang Dynasty’s Code and the Ming Dynasty’s Code.” *Korean Journal of Legal History* 59: 197–199. <https://doi.org/10.31778/lawhis..59.201904.167>
- Head, John W. et al. 2005. *Law Codes in Dynastic China*. Durham: Carolina Academic Press.
- Henderson, Dan Fenno 1980. „Chinese Influences on Eighteenth-century Tokugawa Codes.” In: Cohen, Jerome Alan et al. (eds.): *Essays on China’s Legal Tradition*. New Jersey: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400885831-008>
- Jiang, Yonglin 2010. „In the Name of ‘Taizu’: The Construction of Zhu Yuanzhang’s Legal Philosophy and Chinese Cultural Identity in the ‘Veritable Records of Taizu’.” *T’oung Pao*. 96, 4/5: 408–470. <https://doi.org/10.1163/156853211X553357>
- Johnson, Wallace (trans.) 1997. *The Tang Code, Volume II. Specific Articles*. New Jersey: Princeton University Press.
- Langlois Jr., John D. 1993. „The Code and ad hoc Legislation in Ming Law.” *Asia Major* 6/2: 85–112.

- Li, Jiyuan 李吉远 2018. *Mingdai Wushushi Yanjiu* 明代武术史研究 [A Ming-kori harcművészet-történet vizsgálata]. Zhongguo Shehui Kexue Chubanshe 中国社会科学出版社.
- Liu, Changjiang 刘长江 2005. „Mingdai fazheng tizhi shulun 明代法政体制述论” *Sichuan Shifan Daxue Xuebao* 四川师范大学学报6: 4–43.
- Lorge, Peter 2012. *Chinese Martial Arts: from antiquity to the twenty-first century*. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139029865>
- MacCormack, Geoffrey 1996. *The Spirit of Traditional Chinese Law*. Athens: University of Georgia Press.
- MacCormack, Geoffrey 2006. „The Legalist School and its Influence upon Traditional Chinese Law.” *Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy* 92/1: 59–81.
- Peers, Chris 1997. *Late Imperial Chinese Armies 1520–1840*. [Osprey Military Men-At-Arms 307.] London–Auckland–Melbourne: Osprey.
- Waltner, Ann 1996. „Breaking the law: Family violence, gender and hierarchy in the legal code of the Ming dynasty.” *Ming Studies* 1: 29–43. <https://doi.org/10.1179/014703796788763626>
- Wang, Xin 王昕 2010. „Mingdai liuke gei shizhong zhidu ji qi xiandai qishi 明代六科给事中制度及其现代启示” *Liaoning Daxue Xuebao* 辽宁大学学报 4: 63–69.
- Zhou, Wei 周纬 2015. *Zhongguo bingqishi* 中国兵器史 [A kínai fegyverek története]. Zhongguo youyi chuban gongsi 中国友谊出版公司.

